

POZHAJ BÓH

časopis evangeličkih serbow

4. číslo · ISSN 0032-4132

Budyšin, apryl 1983

Létnik 33

Wutrobnje přeprošujemy
na Serbski cyrkwiński
džen 1983!

Hrono na jutrownik 1983

K tomu je Chrystus wumrěl a wožiwił, zo by
nad mortwymi a žiwymi knježil

Rom. 14, 9

Dokelž je Chrystus naš knjez tu na zemi a w njebiesach, njetrjebamy so smjerće bojeć. Něsto stawow do našeho hrona pisa japoštol Pawoł Romskej wosadže: *Ja sym sebi westy, zo ani smjerće ani žiwenje ani jandžel ani knježtvo ani mōc ani nětčise ani přichodne ani wysoke ani hłuboke ani žane druhe stworjenje njemože nas dželić wot božje lubosće, kotaž je w Chrystusu Jēzusu, našim Knjezu.*

W žanej nuzy njeje so Pawoł dał dželić wot božje lubosće. Wón je swoju wěru wobswědił we wjele smjertnych strachach mjez rubježnikami, mjez Židami, mjez pohanami, tež mjez falšnymi bratrami, w strachach na rěkach, na morju, w puščinje a w městach. Jeho su šwikali a kamjenjowali, ale ničo jeho njemože dželić wot božje lubosće, kotaž je w Chrystusu Jēzusu. Pawoł měje krutu nadžiju, so smjerć jeho cím nutriňo ze Zbožníkom zwjaza.

My smjerći njewúeknjemy, byrnjež bychmy z křídłami hač k najdalšemu morju lečeli, ale naša bojosć može so minyć hladajo na Chrystusa. Wo njeboh wyšim fararju Domašce-Buděstęckim so nam powědaše, zo w jeho přitomnosći mrějacy zbožnje wusnychu. Njewobarajmy so smjertnych myslow, ale njeho wone mócnje na to dopominaja, zo je smjerć přechod z tuteje časnosće do božje wěčnosće. Na pohrjebach spěwajmy nutrniye:

Jēzus, moja nadžija,
a mój Zbožník, ton je žiwy,
to wě moja wutroba,
tohoda sym prawje čily.

Tak tež dołha smjertna noc
na mni nima žanu mōc.

Tak kaž my přewodzamy swojich luybich k rowu, tak tež z mojim wotemrětym čělom mój posledni puć počahnu a budžeja w samsnej pobožnej nadžji kérluše spěwać.

Dokelž je Chrystus knjez wšitkich knjezow, njebomy so člowjekow. Lětsa před 50 lětami je jedyn bjezbóžny surowc knježtstwo w Němskej nastupił, zo by tysaclétnie němske kralestwo na zemi załožił. Wjele milionow člowjekow je wón dał křitudawać a je jich do smjerće honil. A my stara generacija so tutujo tyra bojachmy. Po 12 lětach bě nimo z nim. Jeho měno dyrbješe sławnie a čescene być a je so tak wohidne sciniło, zo je tu ani napisać nochcu.

Zeńdžem so 25. a 26. junija w Michalskej cyrkwi w Budyšinje pod hlesom „Zdžerž, Knježe, swoje słwo nam!“

Za předsydstwo:
Jan Malink

kiž je tež za nich wumrěl a wožiwił. W žanym druhim njeje zbožnosć; tež njeje žane druhe měno pod njebjom člowjekam date, w kotrymž mohli zbožni być, chiba jeničce Jēzusowe měno. Jeho je njebjeski Wôte do swěta dal, zo by za nas wumrěl a wožiwił a tak naš wěčny knjez był.

Gerhard Wirth

Bě to trjeba?

Tak drje so džensa koždy lubowar domizny praša, kiž pućuo po Łuhowsko-Chasowskim lěsu dôndže k městnu, hdźe je něhdy stała lěsna kapalka. Wosebje pak, štož je ju z dowójnskich lět znał a tam džensa nadeńde jenož zbytki rozpadankow. Kapalka bě daloko znata, wosebita pycha našich „Brézynkow“, lěsa, kiž bě něhdy knjeze wobsydstwo. A kak mnozy pućowarjo su w běhu lědžesatkov při njej pozastali a so w čicach myslí nad jeje rjanosću wjeselili.

Kapalka bě zemjanske rownišço něhdyšeje mějicelki Łuhowskeho a Chasowskeho knježeho dwora. Jeje poňe zemjanske měno bě: *Hedwig, Gabriele, Ottilie, Luise, Clementine, Baronin von Zedlitz und Neukirch.* Wona narodzi so 27. 5. 1855, hdźe njeje nam znate. W lěće 1916 je Łuhowske a Chasowske knježe kubło předała a so do Radobylow (Radebeul) pola Drježdžan přesydlila. Tam je tež 11. 10. 1921 zmremła a bu w tudyzej lěsnej kapalce pochowana.

Kapalku da wona natwarić w lětach wokoło 1910. K tomu bě trjeba, najprjedy hórkū pjerše wawozyc, dokelž je tam pôda chětro włóżna. Njeboh Chasowski murjer Jan Polan je ju sobotwarił. Po jeho wopomnjenjach so dželačerjo při tym pječa zlē měli njejsu. Po-

Kapalka, kajkaž bě zdžeržana hač do konca wójny 1945

weda so tež, zo je twarjenje plačilo tak vjele kaž mješni knježi dwór.

Kapałka bě wšak tež znutřka dostojne wuhotowana z wołtarjom, molbami a wobsérnej štukowej pychu. Zachod pyše znata podobizna žohnowaceho Chrystusa, kajkuž mamy tež na Njeswačanskim pohrjebnišču. Na wěži wišaše mały zwon. Zwonka bě kołowočo ze železnym płotom wobdata.

Po wuprajenach ludzi, kiž su jako džeci baronesu hišće wosobinsc znali, bě wona na zakladze špatnych živjen-skich nazhonjenjow trochu džiwnuška. Měješe w zjawnosti swoje mjezwočo stajne ze šlewjerom zakryte. Je pak tež tehdy chudu wjesnu džecinu sptyala k hodam abo druhim skladnosćam z malymi darami zwjeselić. Dokelž wo ratarstwie ničo njerozumješe, bu wšak tež wot swojskich wyšich přistajenych knježeho kubla často wobšudzena.

Jako wona nazymu lěta 1921 zemrě, bu w pincy kapałki pochowana. Nimo njeje njesmědžachu so tam druhe čela chować. Dale bě postajiła, zo ma so tam wšednje hodžinu do chowanja slonca znajmjeňša 5 mješinow zwonić. A to wot 1. měrca hač do 31. oktobra a je-li zymy dla móžno, tež hodowne swjete dny a Nowe lěto. To je hač do kónca poslednjeje wojny tež swěru wobstaral Łuhowski zahrodník Sperling. Na tuto zwojenje so hišće derje dopominam, dokelž smy jako džeci do bliskeho Holešowskeho hata kupać chodžili. Na luce před kapałku měješe so w zymje džiwinu picować a džiwinu třečeć bě tam za-kazała.

Zemrěta je Njeswačidskej wosadze wokazała nahladny pjeniez, kiž wšak je so přez slědowacu inflaciju na skromny zbytk pominył.

Casčišeho zadobywanja dla je so kašc z čělom baronesy w lěće 1951 na Njeswačidskim pohrjebnišču pochowal. Hač do přených połstatych lět je tež serbski superintendent Wirth jako wosadny farar Njeswačidla w lěčnym času při kapałce hišće so druhdy Božu službu swječil.

Serbski spisowač Jurij Wjela w swojej knize „Wučer mjez ludom“ mjez dru-him tež wo Łuhowskej baronesy pisa (str. 145 a dale). Je drje wěrno, zo bu přez pozdatnu ženitwu wobšudzena a wo pjeniez přinjesena. Snano je to bylo z přičinu, zo je so po tym ludž zdalo-wala. Možu pak sej lědy předstajić, zo je tajka hłupikojta byla, kaž so čitarzej tam hewak rysuje, tež hdyž ju wosobinse znał njejsym.

Wěrno pak njeje, zo bu kapałka we wojny zničena. Tež wo wobšodženjach je lědima što znate. Bě jenož trěbne, kaž na koždym druhim twarjenju po wě-stych lětach, to a tamne wuporjedí. Naspolnić mělo so snano hišće, zo su so Chasowčenjo w haprleji 1945 při kapałce jednu noc před přichadžacym cuzym wójskom chowali.

K zničenju je došlo na druhu wašnje. Po skončenju poslednjeje wojny je so wšitke zemjanske wobsydlo rozpušči-lo. Tak bě kapałka z toho časa bjez kru-teho wobsedžera. Nimo toho bě tehdy tak, zo mějachu so wšitke powostanki zemjanstwa wotstronić. To su někotři ludž blišeje wokoliny po słowie rozumi-li, haj samo jako wěsty wosobinski nadawki wobhladali. A tuž su so bjez kazanja a komdženja „do džela“ dali. Tak su sebi počasu počeli z kapałki twaršiczy „dobywać“ a cyhele a kamjenje za swjiske potreby wotwożo-wać. Snano je to byla ta najtušna forma, přinć k někakjemu materialej, zawěsće pak nic to najpřistojniše wašnje a ta je-

Zbytki rozpadankow, fotografowane w nalęciu 1980

nička móžnosć! Tuž šerja tam džensa jeno hišće rozpadanki. Škoda!

Wězo su tež byli skromne pospyty jed-notliwców wo wuchowanie kapałki. Tute pak wostachu njewuspěšne. Nuza po wojny bě njesměrnje wulka. Tohodla mějachu so tehdy wobmjezowane srđki k wotstronjenju najnuznišich wojnskich škodow nałożować. To pak njeje wusprawnenie za prjedy mjenowane postupowanje. Ničenje we wjetšim rozměrje započa wšak so hakle w času, hdyž běchu najwjetše škody w kraju wotstro-njene.

Kak wjele pjeniez wudawa naš stat džensa za nowotwar a restawraciju kul-turnych hōdnotow, kiž pochadžeja toho-runja z časa kralow a zemjanow! Snano bychu so tola džensa namakali srđki a

móžnosće, tutu, hdyž tež zemjansku, dro-hočinku našeje bliskeje wokoliny dalšim generacijam zachowáć. To pak drje je nětka na wše časy nimo. Domiznu lubo-wacy pućowar pak budže před rozpadankami so stajne znowa prašeć: Bě to trjeba?

Njejsym pisal tute rjadki, zo bych wobskoržował ludži abo jich skutki, py-tajo takrječ třesku we woku bliševo. Pochwalici wězo za tuton skutk nikoho njemožemy. Sym to činił, dokelž wob-žaruju, zo je k tomu dōšlo. A zawěsće njejsym jenički, kiž tak začuwa.

Wosebjie pak je mi šlo wo to, zo by něsto ze stawiznow kapałki we wědomju našich ludži žive wostało, doniž wysoka trawa a husta kerčina wšitke rozpadanki njezawodźejet. A. Grofa, Chasow

Jurij Mucha

Pobožny serbski braška z Tranjow pola Delnjeho Wujězda 1860 – 1934

Awōzenjowe wužohnowanje na jeho kwasny puć, hdyž so won k swojej nje-wesće hotuje.

Hdyž je braška kwasnych hosći do rjada zestajał – slonku při awoženju, swatow a družki zady awoženje, wšitkich napřeo durjam hladajo, braška pak w durjach stejo do jstwy wobročeny za-počnje takle rěčeć:

Lubi, čestni kwasni hosćo, ta hodžina je nětka přišla, wo kotrejž je wam braška při nakwasprošenju porěčał. My ma-my so nětka wot awoženjowego doma dželić a jeho přewodzēc k jeho njewje-sće a potom k werowanju do božeho doma. Tón puć je za njego jara wažny, haj, tón najwažniši jeho cyłego živjenja. My smy swědkojo tutoho wažnego dnja. Nam so nětka zaleži, wutrobu k Bohu wobročić z dobroprošenjom za njego, zo by Bóh tón Knjez chcył jeho w bohatej měrje žohnować. Tuž chcemy ze swja-tym skutkom započeć.

Hnada budže z wami a měr wot Boha Wótca a našeho Knjeza Jězom Chrysta. Hamjeń.

Clowjek wumysli sebi puć, ale Bóh tón Knjez sam wjedże jeho chód. Takle praji kral Salomon na 16. stawje w 9.

štūce swojich přisłowow. A što chce nam z tutymi słowami prajić? Ja na to wotmoļwju: Hdyž smy sebi dobrý puć wuzwolili, chcemy jón tež hić pod słowom psalmista: Poruč Knjezej wšitke swoje puće a měj nadžiú k njemu. Won budže wšitko derje činić.

Luby, česčeny, křesčanski awoženja Jano Mrázako, hdyž so přihotowach na tówo džensniši puć, za słowom pytach, kotrež bych tebi sobu dał k twojemu žohnowanju. My nětka chwatamy k to-warſce twojeho přichodneho živjenja, kotař budže před wěrowanskim wołtarjom tebi data z božej ruki. Wona budže tebi pomhać nješće čeži živjenja. Nan, zepěra twojeho živjenja, tu wjace njeje. A mać je so tež zestariła a nje-može wjace tak dželać kaž prjedy w młodšich lětach. Wona so wjeseli, zo budže towarzaska twojeho živjenja ju nětka zastupowac we wšitkim čežkim džele hospodarstwa. Ty sy sebi z dobrym wotpohladom wumyslił swój puć, ale tón Knjez powiedže jeho chód. Hač budže tebie wodzić w lutym zbožu a wjeselu abo hač tebję hdys a hdys staji pod kři-žik, pod kotrymž by skorži dyrbjał: Won so mi njespodoba? – Ja to nje-wém. Budže puć twojeho živjenja slónčny, abo pochmuri so njebo nad tobū z čornymi mróčelemi? Kak Bóh ton Knjez to po swojej mudréj woli postaji, je nam potajene. My chcemy so spokojić z bo-žim swjatym słowom: Wono je dosć, zo ma kóždy džen svoju wobčežnosć.

Martin Luther

Wobrazy jeho živjenja

10. Bludarjo we Wittenbergu

Luther sedži na hrodže Wartburg a přeložuje Nowy zakon. Ewangelskemu hibanju faluje wjednik; wšelacy ludžo sptytaj na Lutherowe městno stúpić a reformaciju dale wjesć. Mjez nimi je tež profesor Andreas Karlstadt, Lutherowy kolega we Wittenbergu. Jeho wutrobita naležnosć bě reforma Božje služby. Dotalne kemše začuwaše jako prözdne ceremonije. Hody 1521 swječeše wón k přenjemu razej Božje wotkazanje po ewangelskim wašnju. 2 000 wobydlerow bě so zešlo. Kemše so njeswjećachu w cuzej laćinje, ale w ludowej němčinje. Karlstadt bě swjatočnu drastu měšnika wotpoložil a jenož z jednorym woblekom woblečeny podawaše chlěb a keluch kóždemu do ruky.

Tola wšelakim ludžom to njedosahe. Dwaj přiwisnikaj Thomasa Müntzera přińdzeštaj do města a žadaštaj wjace hač jenož ewangelske Božje služby: rozpuščenie kloštrów, krčenku dorosčených, prawo předowanja za wšich... Karlstadt so jim přidruži a žadaše sej wotstronjenje wobrazow w cyrkwiach, zložujo so na biblisku kazň: Njedzélaj sej žadyn wobraz! Spěšnje stanje so ze slova skutk. W cyrkwiach so wołtarje wotstronja, wobrazy so ze scénou torhaja a wolij za žalbowanje so spali. Cirkwje runaja so wurubjenym kólnejam. Wyšnosć je bjezmočna. Friedrich Mudry přeje sej pomahe reformy, tola to je rewolucija!

Jenož Luther sam može tutomu wi-chorej woćichny dać. A Luther so roz-

W nalécu 1522 wopušći Luther Wartburg

sudži, Wartburg wopušći. Junker Jörg přeměni so do předowaceho mnicha. Wosom dnjow steji wšednje na klécte a přeđue: Reformy so nětko hišće přewjesť njesmědža, dokelž wisa hišće přewjele ludži na starých wašnach. „Tu, lubi přečeljo, njesmě koždy činić, štož chce, ale dyrbi so swojeho prawa wzdać a hladać, što jeho bratřej pomha a služi.“

Wittenbergski wichor woćichny. Luther je so poradžilo, sej zaso wjedni-

(Pokročowanje z 2. strony)

Luby, česčeny nawiżenia, ty wšak so njetrjebaš bojeć, tutón džensniši puć nastupić, kotyrž w čmowym před tobu leži. Přetož tón stary Bóh, kiž je tebje wot džecatstwa sem tak wótcowse wodžil a je tebi strowość čela dał a je tebje wuthotau ze wšemi dobrymi darami, zo wšudžom tebje lubuja a česča, hdžezkuli přińdzeš, haj, tutón dobročiwy, smilny Bóh budže dale z tobu. Jemu poruč wšitke swoje puće a měj nadžíku k njemu. Wón budže wšitko derje činić. Ty wšak tež hač dotal njejsy po lutyh róžojtych pućach chodžil. Najčeši pak twojeho wandrowstwa bě tamny džeń, hdyž so njepřečel čłowskeho živjenja, smjerć, do wašeho domu zadoby a wam rubi waše-ho lubeho nana. Wón džensa njeje wi-džomnje mjez nami, zo by tebje žohno-

wał. Wón horka Boha prosy: Knježe, po-hladaj dele na mojeho syna. Žohnuj jeho džensniše kročeles a pomhaj jemu, zo by so wšitko derje radžilo.

Džécacu měj dowéru do Boha. Twoja moc je słaba. Twariš na nju, so zjebaš. Z Bohom započinaj wšo.

Kohož boža ruka wodži, tón po wěstych pućach chodži, bliži k dobremu koncej so.

Z Bohom započinaj wšo. Hamjeń.

Nětko so wótčenaš wuspěwa, a potom braška k nawiżenia rjeknje, zo by so z maćerju, bratrami a sotrami rozžohnował a wšitkim božemje prajił.

Na kóncu so spěwa přenja štučka kér-luša 161: Ow swjaty DUCHO, pój wšak k nam.

Po Muchowym rukopisu
za Pomhaj Bóh přihotoval
Gerhard Wirth

two reformacie wróćo dobyć – ze słowom Božim, nic z namocu.

Tute podawki wjedu nas k zasadnemu problemej cyrkwie: Što stanje so z ludžimi, kiž hinak wérja hač my? Směmy jich z namocu k prawej wérje nućić? Ně, praji Luther, dyrbimy sptyać, jich ze słowom Božim přeswěđić. „Préđować chcu, pisać chcu, ale nućić a nuzo-wać z namocu nikoho nječam; přetož wéra chce dobrowólnje a njenučena a bjez namocy přiwzata być.“

Wěmy pak, zo je tež Luther přečiwo swojim słowam jednał. Wobhladajmy sej další wosud A. Karlstadta. Wón wzda so hréšneho živjenja we Wittenbergu, wobleče sej bursku drastu a zasydli so jako ratar-prédar w Orlamünde. Tam doby sej wutroby wosadnych ze swojim chutnym předowanjom. Hdyž pak započa spisy ze swojimi nahladami wo reformaciju wozjewić, so to Wittenbergej njelubješe. Luther radži sakskemu kur-wjerchej, Karlstadta dla wopaćneje teologije ze Sakskeje wupokazać. Tak so tež stanje – namoc a nic słowo Božie bě dobyło. Karlstadt wopušći Orlamünde ze žonu, kiž woćakuje swoje druhe džéčo, „njepřeslyšowany, njepřewinjeny, wot Martina Luthera wuhnat.“

Jan Malink

Smjerć žada kóždeho člowjeka

(Z přenjeho předowanja M. Luthera po nawróće z Wartburg)

„My smy wšitcy k smjerći žadani, a nictó za druheho njewumrěje, ale koždy dyrbi za sebje přihotowany a wobrónjeny być, zo by z čertom a smjerću wojował. Do wuchow drje móžemy druhemu rjeći, jeho tróštować a napomi-nać k sicerpnosci, k bojej a bitwje, ale wojować dyrbi koždy sam. Ja njebudu potom pola tebje a ty nic pola mje. To-hodla dyrbi koždy sam derje wědžeć hłowne křesćanske kruchi, zo by wo-brónjeny w boju był.“

Naše nowiny a časopisy před 100 létami

Z Budestec. Naš Boži dom je njedawno znova bohate dary dostał. Knjez kubbler Broda w Džéjnikecach je k wopom-njenju na swoju njebohu mandželsku

Pokazka z Muchoweho 149stronskeho rukopisa jeho kwasnych rěčow. Jako šuler w pruskej holi njeje njebohu Mucha žaneho wukublania w serbskim prawopisu mět. Wón pisaše, kaž bě sej trochu wothladał w bibliji a spěwarskich.

krasnu znutrka pozłočanu slěbornu kanu, znutrka a zwonka pozłočany slěborny keluch a runje tajki ciborijum našej cyrkwi dari. Na kóždym tutych darow, kotrež, kaž slyšimy, wše hromadze na 1 000 hrivnow płača, su scéhōwace słowa zaryte: „K dopomnjenju na njehob Hanu Augustu, Jana Brody mandzelsku.“

Z Hodžia. W našej wsy so 16. apryla pôstska agentura założy. Nowy pôstski wokrjes, wsy Bôšericy, Darin, Debiškow, Préceny, Běčicy, Koblicy, Njezdašecy, Prahu ze Skału, Spytec y Čornej Wodu a Semichow wobsahacy, so wot poselnika wšednje dwojcy wobchodzi. Wot Žičenja poselnik do południa w 7 hodž. a południu w 5 hodž., z Hodžia pak południu w 3 hodž. 15 minutach a wječor w 7 hodž. 15 minutach wotchadza.

Serbiske Nowiny. apryl 1883

Pišćele Michałskeje wosady w Budyšinie

Nekotryžkuli z čitarjow našego „Pomhaj Boh“ wě, zo je so naša cyrkej w lětach 1964 do 1976 wobnowiła. W tutym času je znata firma Eule z Budyšina nam tež nowe pišćele natwariła, kiž so swjatki 1976 poswiecili. Naše pišćele maja 22 hłosow, 2 manualej a pedal. Wšo hromadze su to 1 456 pišćalkow. Wosebitosć našich pišćelov je cymbalowa hwézda. Na cyrkwienskim dnju, kiž bě bórze po wobnowjenju našeje cyrkwe, smy tute pišćele slyšeli, a mnozy drje so tež na wulkotny koncert dopominaja, kiž Tomáš Žur při tutej skladnosći w našej cyrkwi poskiči.

Hdyž na lětušni cyrkwienski džen (26. juna) do Michałskeje cyrkwe příndzēče, potom widźiće na wołtarnišcu hišce małe pišćele. Wone su so hakle 10. oktobra lonšego lěta poswiecili a maja 4 hłosy. Na rjenišich božich službach, při krčizach a wěrowanjach so wone husto wužiwaja. Zawěscé možeće je tež na našim cyrkwienskim dnju slyšeć. S. Albert

Wothlós na naš nastawk wo zwonylijerjach:

Zwón z Małego Wjelkowa w muzeju za němske stawizny w Berlinje

Ze zajimom čitach w februarskim čisle „Pomhaj Boh“ wo Wjelkowskich zwonylijerjach.

Při čítanju nastawka knjeza fararja dr. Rudolfa-Hrabowskeho so dopomnich, zo sym we wustajeńcy za němske stawizny w Berlinje tež zwón firmy Gruhl z Małego Wjelkowa widział. Na zwonje bě čítanju: Glocke Fa. Gruhl, Kleinwelka 1873.

Na małej taflidze je napisane, zo je zwón wisał we wjesce Maggerkuhl, wokrjes Perleberg, a zo je wón tam zwonił roboćanam do džela na knježich polach. Dnia 3. 9. 1945 je zwonił posledni kroć k zahajenju rólneje reformy. W lěće 1956 bu wón darjeny Wilhelmej Pieckej k 80. narodninam, a po jeho smjerći bu do muzeja za němske stawizny w Berlinje přewazty.

Wo dalšim zwonje firmy Gruhl sym čitał w knize njebóheho Friedricha Lehmanna pod titulom „Pućowanske ščežki we wokrjesu Budyšin“ na stronje 144. Friedrich Lehmann pisa, zo w Bozankečach na bywšim kuble wisa zwón firmy Gruhl z Małego Wjelkowa, a tež wón je měl nadawk zwonić čeladnych kubla do džela a k jédzi. Jan Nuk, Radwor

Wends – Serbja

(pokročowanje ze zašleho čísla)

Wosadže wobsteještej jedna při druhej. W času po wosadnym dželenju započa stajnie wjace Serbow němce rěčeć a Kilian rozšerił wužiwanje němčiny w swojich cyrkwienskich službach. Krótko do swojeje smjerće w lěće 1884 poča Kilian přijimać podpěru swojego syna Hermana, kiž běše z wuspěchem dostudowały na Lutherském seminarje w St. Louis.

Préz diplomaticke aktivity młodšeho Kiliana wobnowištej skupinje swoje přečelstvo a, dokelž přeważaše nětka němčina w cydle wosadže, so wobě cyrkwi w lěće 1914 zjednočišej. Serbščina wučeše so w šuli hač do lěta 1916 a na klécte wužiwaše so hdys a hdys hač do lěta 1920, jako Herman Kilian zemrě a so nětka njenamaka, kiž by zwolniwy był, serbsce předować.

Nowy farar, Herman Schmidt, hačruňež Serb, wužiwaše serbščinu jenož při privatnych pobožnosćach a domjacych wopytach.

Je to ironija, zo su so Serbja, kotři su so němcskej rěci a kulturje w Europje tak doho přečiwili, jimaj w Zjednočených stathach skónčje přiměrili.

Runje jako běchu woni tutu změnu sčinili, wudyri prěnja swětowa wójna a daloko rozšérjene antiněmcske začuća dowjedzecu Serbow k tomu, so jendzelscje přiwobroći. Na koncu lěta 1970 móžachu stajnie hišce někotři starši ludžo serbsce rěčeć, ale němčina wostanje bóle zhromadna druha rěč.

POWĚŚĆE

Drježdany: Tu wotměchu so lětsa zaso wšelake cyrkwienske a towarzystne zarjadowanja k wopomnjenju zničenja města před 38 lětami. Na zarjadowaniu towarzystnych mocow při rozpadanach cyrkwe Našeje lubeje knjenje (Frauenkirche) rěčeć mj. dr. fararka Ilsegret Fink z Berlina.

Przedawši biskop Berlinsko-braniborske cyrkwe, Schönher, rěčeće w cyrkwi diakonisow wo trěbnej zabérje ze stawiznami a wo zapräjenju tež wužiwarskeje cyrkwe w boju přečiwo fašizmej. W druhich cyrkwiach běchu wšelake bože služby a forumy z młodostnymi, žonami a druhi.

Berlin: „Hdyž zhromadžuju so wobdzélneky na sydom cyrkwienskich dnjach lěta 1983 pod Božim słowom, hdyž diskutuju wo wěcownych prašenjach, hdyž rěča wo prašenjach wosobinskej živjeńja, hdyž wobmysla swoje rôle w cyrkwi a přemysluja wo zasadzenju w towarzystni, potom so woni, po nazhonjenju Luthera, po kotrymž njeje Swjaty duch skeptikar, wróca jako tajcy, kotři su dostały zmužitość, so na dowěru zwažić.“ To podšmörny krajny superintendent Otto Schröder, předsyda prezidija Ewangelskeho cyrkwienskeho dnja w NDR, jako wón 13. januara w Berlinje na nowinarskej konferencji před wjace hač 50 tu- a wukrajnymi žurnalistami rozjasňowaše zwisk džela cyrkwienskich dnjow lěta 1983 w NDR z Lutherowym lětom. Tute dny maja dže jako heslo, kaž hižo rozprawjachmy: „So na dowěru zwažić.“

Berlin: Kaž hižo k poslednej konferencji swětowych cyrkwiow, běchu tež k přihotowanju plenarneje zhromadzízny Swětowej rady cyrkwiow we Vancouver 1983 džeci, kotrež chodža na našinu, naložjene, so wobdzelić. Tema

rěka: „Jězus Chrystus – žiženje swěta“. Z mnóstwa dželov wupytaštej so dwaj wobrazaj k temje „Město přichoda“ wot džeci z Wittenberga a z Dreježdán-Blasewitz molowanej, tekst džeci z Riesa-Gröba, wot džeca z Kammerforst basnjeny a komponowany spěv „Čas čłowiekow, najlepši čas“ a wobraz holčki z Thalheimu, a pošlaču so do Genfa.

Tak su so džeci intensiwnje zaběrali z přihotowanjom tuteje poprawom za wšich ewangelskich křesčanow wažneje zhromadzizny.

Kiel (ZRN): Wodžacy biskop Sewjerno-łobskeje ewangelskeje cyrkwe, Karlheinz Stoll, je wosadnych fararow swojego wobwoda Śleswig w lisic na pominał, so w róznovalach, w nabožnje a w předowanach z „pred krótkim hišce nejepředstajomnym krizowym zmyslenjom“ młodeje generacie w ZRN rozentajeć. Reakcie knježacych na rezignaciju młodostnych wopisuje biskop ze słowami: „Naduwaja so, njewuskutkuja pak tola wobrot“ (w ZRN rěci so nětkele wjèle wo „wobroče“ – „Wende“ – přisp. red.) Dušipastyrjow wosadach napomina biskop z ZRN, so z tými problemami rozentajeć, zo njeby jich rěčenje zahinylo k „institucionalizowanej njewažnosći“ (damit ihr Reden nicht zur „institutionalisierten Belanglosigkeit“ verkomme), wozjewia powěsčerna epd.

SERBSKE BOŽE SŁUŽBY

april 1983

1. 4. – Čichi pjatk

Budyšin-Michałska: 14.00 hodž. kemše z božim wotkazanjom (Albert)

Minakał: 8.30 hodž. kemše z božim wotkazanjom (Feustel)

Njeswačídlo: 10.00 hodž. kemše z božim wotkazanjom (C. Pjech)

Rakecy: 9.00 hodž. kemše z božim wotkazanjom (G. Lazar)

3. 4. – 1. dženjutrow

Budestecy: 14.00 hodž. kemše (G. Lazar)

4. 4. – 2. dženjutrow

Bukecy: 9.00 hodž. kemše (G. Lazar)

10. 4. – 1. njedžela po jutrach

Bart: 10.00 hodž. kemše (G. Lazar)

Huska: 10.00 hodž. kemše (Wirth)

17. 4. – 2. njedžela po jutrach

Budyšin: 10.00 hodž. kemše z božim wotkazanjom (Wirth)

Chwaćicy: 8.30 hodž. wizitaciske kemše (Albert)

Klukš: 8.30 hodž. kemše (G. Lazar)

Połpicy: 10.00 hodž. kemše (G. Lazar)

Poršicy: 8.30 hodž. kemše z božim wotkazanjom (Wirth)

24. 4. – 3. njedžela po jutrach

Hodžíj: 10.00 hodž. kemše z božim wotkazanjom (Wirth)

1. 5. – 4. njedžela po jutrach

Bart: 10.00 hodž. kemše (C. Pjech)

Budestecy: 14.00 hodž. kemše z božim wotkazanjom (C. Pjech)

Budyšin-Michałska: 9.00 hodž. kemše (Albert)

Hrodžiščo: 8.30 hodž. kemše (C. Pjech)

Pomhaj Boh, časopis ewangelskich Serbow. – Wuchadža jónkróč za měsac z licencí čo. 417 Nowinarskeho zarjada pola předsydy Ministerstve rady NDR. – Rjaduje Konwent serbskich ewangelskich duchownych. – Hlowny zamolwity redaktor: Farar Cyril Pjech, 8400 Riesa 11, Windmühlenstraße 17, tel. 72 83. Eksplidicja: Farar G. Lazar, 8601 Bukecy (Hochkirch, Kirchweg 3). Prinošti a dary na kontu Sorbische evangelske Superintendantur Bautzen Sp. Bautzen 4962–30–110! – Ludowe nakladništvo Domowina Budyšin. – Index-Nummer 32921 – Cíl: Nowa Doba, číšernja Domowiny w Budyšinie (III-4-9-213)